

Mattilsynet v/Magnhild Daltveit
postmottak@mattilsynet.no

DERES REF.: EPOST DALTVEIT 11.2.23

VÅR REF.: 23/02630

ÅS, 01.08.2023

Svar på bestilling om innspill til endring av gjeldende kontrollområdeforskrift for Krepsepest i Eidskog kommune

Innledning

Veterinærinstituttet (VI) har fått oppdrag fra Mattilsynet (MT) å lage et kart med markerte områder i Eidskog kommune der det er behov for en endret og mer avgrenset kontrollområdeforskrift for krepsepest, slik at forskriften kun omfatter områder med risiko for smitte fra Sverige og opp til effektivt vandringshinder.

Bakgrunn

- Dagens kontrollområdeforskrift for Eidskog ([FOR-2016-08-17-972](#)) omfatter alle vann og vassdrag innenfor kommunegrensen. Det er fire vassdrag (Buåa, Vrangselva, Veksa og Finsrudselva) som har blitt rammet av krepsepest, enten på norsk eller svensk side av grensen, mens storparten av kommunens vassdrag er fri for krepsepest. Det er derfor ønskelig å justere forskriften for kontrollområdet fra å gjelde hele kommunen til å gjelde de rammede vassdragene. Siden den nåværende forskriften ikke differensierer mellom områder med høyrisiko for spredning av krepsepest og områder med minimal risiko, vil publikum kunne agere likt i hele arealet. En differensiering vil kunne gi økt oppmerksomhet på å unngå smitte fra områder med reell smitterisiko. Differensiering er også i tråd med andre kontrollområdeforskrifter for krepsepest, og det er unødvendig å legge restriksjoner på områder der det ikke er noen fare for krepsepest, jf. lovens krav om forholdsmessighet.

Forslag til kontrollområder

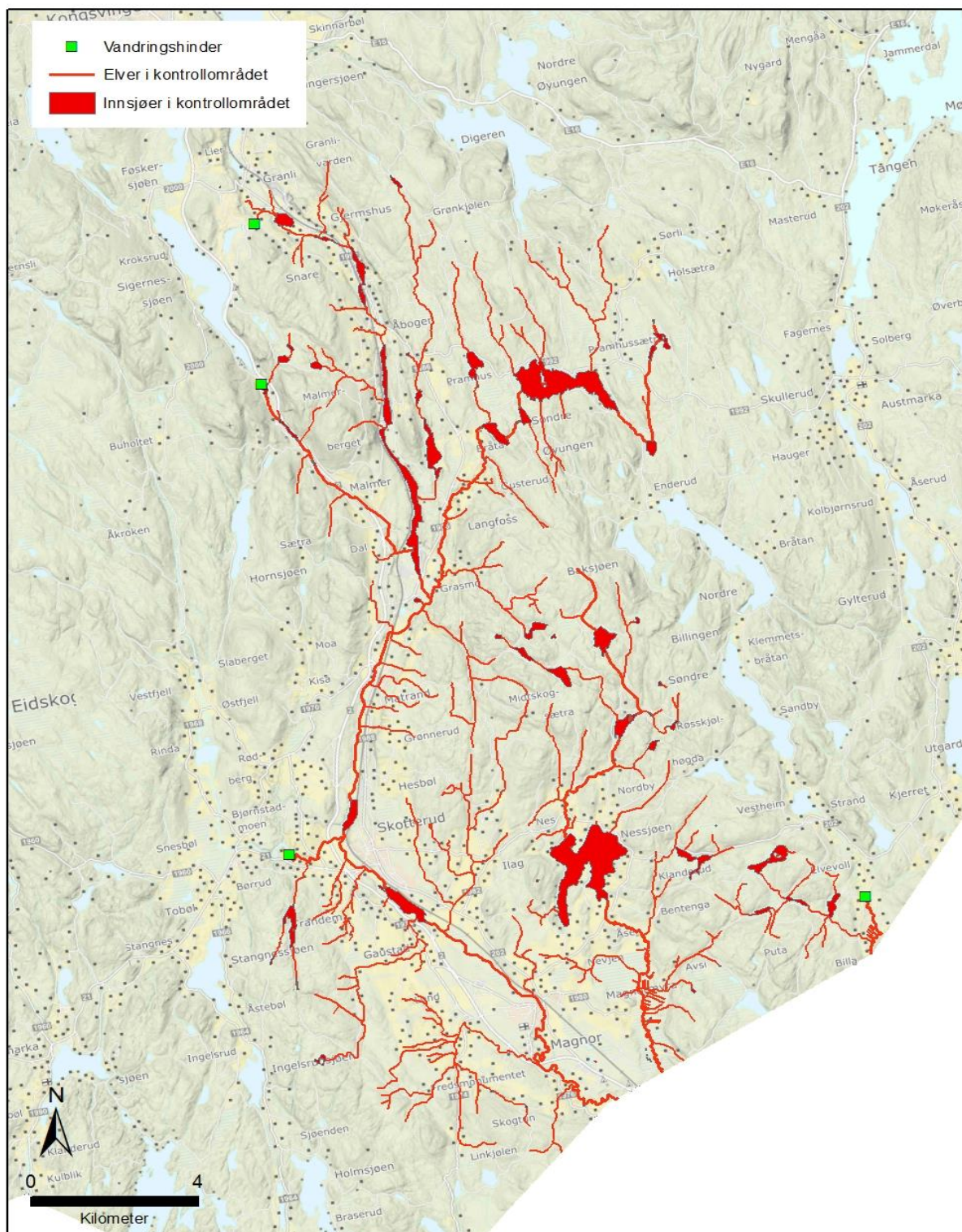
- Hver elv som bør inngå i en justert kontrollområdeforskrift (Buåa, Vrangselva, Veksa og Finnsrudselva) med sidevassdrag er vurdert med hensyn på risiko for videre smittespredning. Kjente vandringshindre er identifisert og vurdert med tanke på om de kan virke som barrierer mot videre spredning av krepsepestsmitte (og eventuell kreps). I enkelte sidevassdrag er det ukjent om det er tilfredsstillende vandringshindre. Disse foreslås innlemmet i kontrollområdeforskriften. Gjennom feltundersøkelser som er planlagt i området i kommende år, kan nye effektive vandringshinder/smittebarrierer oppdages. Det vil da kunne være aktuelt å foreslå å avgrense kontrollområdet ytterligere. Nedenfor presenterer vi hvert vassdrag med en kort oppsummering av krepsepesthistorikk med forslag til kontrollsoner.

Buåavassdraget

Buåa renner fra Norge til Sverige, og i 2004 ble det oppdaget signalkreps på svensk side av vassdraget. På oppdrag fra Miljødirektoratet ble det i 2007 ferdigstilt et vandringshinder på svensk side av vassdraget for å hindre spredning av signalkreps og krepsepestsmitte inn i Norge (Johnsen et al., 2008). I 2010 ble vassdraget likevel rammet av et krepsepestutbrudd i edelkrepspopulasjonen i Buåa og i Harstadsjøen. I tillegg til flere års overvåking av Buåa, ble det i 2021 og 2022 gjennomført et friskmeldingsprogram for vassdraget. Det ble ikke funnet tegn til signalkreps eller *A. astaci* (krepsepest) i vassdraget, og vil bli anbefalt friskmeldt. Buåa bør derfor ikke innlemmes in ny forskrift.

Vrangselva

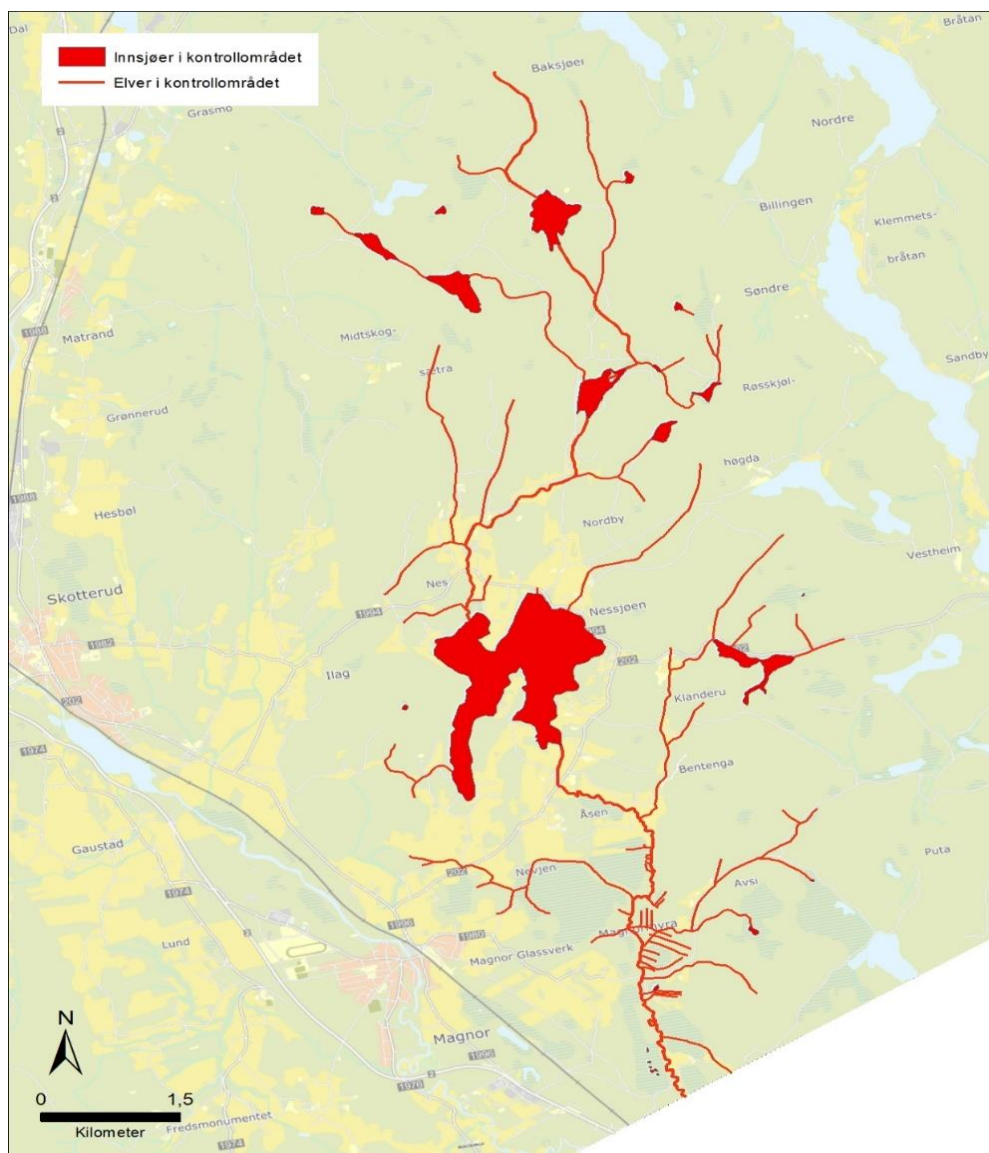
Vrangselva renner fra Norge til Sverige og var sammen med Veksa de første elvene i Norge som ble rammet av krepsepest i perioden 1971-1974 (Vrålstad et al., 2014). Edelkreps har siden den gang, reetablert seg i Vrangselva. I 2016 ble Vrangselva rammet av krepsepest på svensk side av riksgrensen. Det er ikke blitt påvist krepsepest på norsk side av grensen (<https://www.vetinst.no/nyheter/ingen-tegn-pa-aktiv-krepsepestsmitte-i-vrangselva>, Vrålstad et al., 2017; Strand et al., 2021), og teinefiske i 2017 utført av Utmarksforvaltningen har vist at det fortsatt er edelkreps nord for Matrand og oppstrøms i Vrangselva. Vi foreslår at den justerte kontrollforskriften bør inkludere hovedløp og sideløp til Vrangselva, fra riksgrensen opp til Lierdemningen, i sidevassdraget Børjåa opp til demning ved Sofiendal, i sidevassdraget Malmerbekken opp til om med Motjennet (Figur 1).

Figur 1. Kart over Vrangselva i Eidskog kommune. Foreslått kontrollområde er markert i rødt. Vandringshinder (Lierdemningen, demningen i Sofiendal og myr uten åpent vann ved Motjennet) er markert med grønn firkant. Veksa og Finnsrudelva til høyre er også markert i dette kartutsnittet.

Veksa

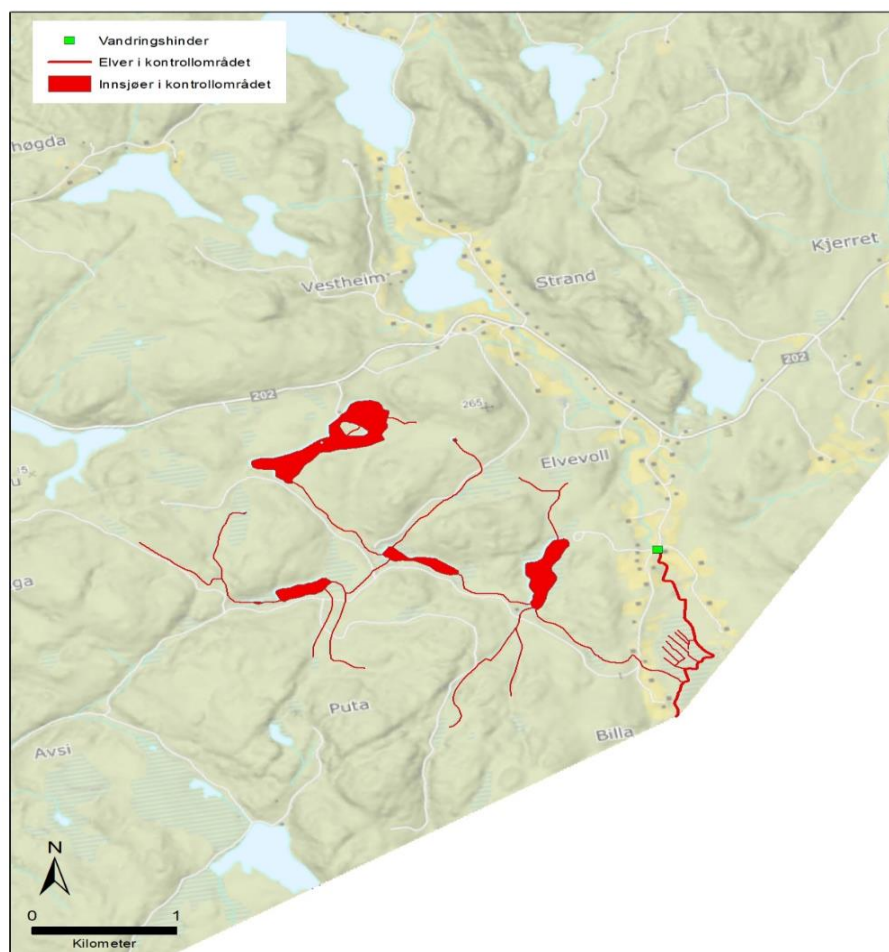
Veksa renner fra Norge til Sverige og var sammen med Vrangselva de første elvene i Norge som ble rammet av krepsepest i perioden 1971-1974 (Vrålstad et al., 2014). Edelkreps har reetablert seg i Vrangselva siden den gang, men i 2016 ble Vrangselva rammet av krepsepest på svensk side av riksgrensen. Det er ikke blitt påvist krepsepest på norsk side av grensen (<https://www.vetinst.no/nyheter/ingen-tegn-pa-aktiv-krepsepestsmitte-i-vrangselva>, Vrålstad et al., 2017; Strand et al., 2021), og teinefiske i 2017 utført av Utmarksforvaltningen har vist at det fortsatt er edelkreps nord for Matrand og oppstrøms i Vrangselva. Vi foreslår at den justerte kontrollforskriften bør inkludere hovedløp og sideløp til Veksa (Figur 2). Det er ikke identifisert noen vandringshindre i vassdraget og derfor er hele vassdraget fra riksgrensen inkludert.

Figur 2. Kart over Veksa i Eidskog kommune. Foreslått kontroll område er merket i rødt.

Finnsrudselva

Finnsrudselva renner fra Norge til Sverige, hvor den går over i Billa på svensk side. Det ble påvist krepsepest på svensk side av elva i 2016. Det var fortsatt et aktivt krepsepestutbrudd i elva både i 2017 og 2018, og krepsepest ble påvist ved riksgrensen i 2018 (<https://www.vetinst.no/nyheter/krepsepesten-har-nadd-norskegrensen-i-billa>). Det ble gjort et tynningsfiske av edelkreps oppstrøms riksgrensen i 2017 som et tiltak for å redusere spredning oppstrøms i vassdraget (Johnsen et al., 2020). Det er foreløpig ikke påvist krepsepest på norsk side av grensen (Strand et al., 2021). Kontrollforskriften bør inkludere hovedløp og sideløp til Finnsrudselva, fra riksgrensen opp til Billinsødammen (Figur 3).

Figur 3. Kart over Finnsrudselva i Eidskog kommune. Foreslått kontrollområde er farget i rødt. Vandringshinder (Kulvert ved Billavegen) er markert med grønn firkant

Med vennlig hilsen

Edgar Brun
Avdelingsdirektør
Avd. for fiskehelse og -velferd
Veterinærinstituttet

David A. Strand
Seniorforsker
Avd. for fiskehelse og -velferd
Veterinærinstituttet